

VERSLAG 3D DAG

Dans.Denk.Dag - Dilbeek, Kasteel La Motte

Zondag 23 november 2008

Inleiding:

Aanleiding van de 3D dag was het Nederlandse initiatief 'Geef Volksdansen weer een Plek' dat in maart 2007 plaatsvond. Onze noorderburen wilden met deze samenkomst nagaan wat er vandaag in het Nederlandse volksdanswereldje leeft, welke problemen zich stellen en welke mogelijke oplossingen zich aanbieden. Tijdens het lezen van het verslag van deze conferentie vielen ons onmiddellijk de parallellen met de Belgische situatie op, maar ook de soms grote verschillen. Wordt het Nederlandse volksdanscircuit vooral beheerst door een internationaal repertoire, dan is dit in Vlaanderen eerder lokaal getint, bij uitbreiding Noordwest Europees. Ook is het Nederlandse steunpunt voor amateurkunsten, Kunstfactor, veel centraler georganiseerd en houdt men zich er minder concreet bezig met de verschillende amateurkunsten dan dat in Vlaanderen het geval is. Anderzijds kampt men in Nederland net zoals in Vlaanderen met de uitdagingen van de vergrijzing en de imago-problemen rond het begrip volksdansen.

Om dieper in te gaan op de Vlaamse situatie organiseerde Danspunt op zondag 23 november 2008 de 3D dag. Door middel van een ruime wervingscampagne werd gepoogd een zo divers mogelijk veld aan deelnemers te vergaren. Zowel traditionalisten, vernieuwers als balfolkers zaten voor één dag samen rond de tafel om te praten over de situatie van de Vlaamse volksdansen en haar toekomstperspectieven. Er werden drie thematische discussiegroepen voorzien, waarbij elke deelnemer elk op zijn of haar beurt een mening kwijt kon. De behandelde thema's waren *traditie, imago en verenigingsleven*. De resultaten van deze discussies vormden de grondslag voor dit verslag. Veel concrete oplossingen of initiatieven moeten voorlopig niet van dit verslag worden verwacht. Er is in de eerste plaats indrukwekkend denkwerk verricht en gezocht naar een respectvolle plaats voor elke mening. Dat er bijgevolg niet altijd even concrete en tastbare initiatieven naar voren kwamen, is begrijpelijk. Dit verslag wil in de eerste plaats dan ook bijdragen als een visietekst op basis waarvan in de nabije toekomst concretere initiatieven kunnen worden ontwikkeld.

Veel lees- en dansplezier!

Cor Vanistendael
Projectleider Volksdansen
Danspunt

Traditie

Dat traditie nog steeds een erg belangrijke plaats inneemt bij Vlaamse volksdansen, konden we misschien op voorhand voorspellen. Maar welke verschillende opvattingen er over traditie leven, welke rol men traditie vandaag nog toedicht in het leven van een volksdansgroep of wat er met de traditie in de toekomst moet gebeuren, daarover bestond er bij aanvang van de 3D dag nog veel onduidelijkheid. Hier volgt een impressie van verschillende opvattingen die we over dit onderwerp te horen kregen.

Wat is traditie?

In het algemeen beschouwen de deelnemers traditie als een evoluerend gegeven. Bovendien behelst het woord traditie in de ogen van de meeste aanwezigen niet enkel volksdansen, het gaat hen ook om kledij, feesten, rituelen, gebruiken, ambachten, enz. De dansen staan immers niet op zich, maar zijn geworteld in een veel breder gegeven dat men met het containerbegrip traditie aanduidt.

Men komt tot deze conclusie omdat men uit eigen ervaring kan vaststellen dat het dansrepertoire dat men vandaag binnen Vlaamse volksdansgroepen danst, sterk verschilt van wat men 50 jaar geleden deed. Dat geldt niet alleen voor het repertoire, maar eveneens voor de manier waarop er wordt gedanst, hoe men zich naar buiten profileert, wat men op een podium toont, welke kledij men verkiest, enz.

Ondanks deze vaststelling, vindt men toch dat er een bepaald kader is waarbinnen een dans of een dansstijl als traditioneel kan worden bestempeld. Wat dit kader echter precies is, daarover verschillen de meningen soms danig.

We geven enkele voorbeelden:

“Traditie is dat wat mensen aan elkaar doorgeven om hun leven aangenaamer te maken”

Deze stelling als uitgangspunt nemend, komt men tot de stelling dat niet alle ingrediënten van een traditie voortdurend bewaard hoeven te blijven. De gemeenschap van volksdansen beslist uiteindelijk collectief hoe de traditie van de Vlaamse volksdansen evolueert. Welk repertoire populair blijft en welke dansen uit de aandacht verdwijnen. Men kan alleen maar vaststellen dat dit in de praktijk inderdaad zo gebeurt. Of daarom bepaalde dansen die vandaag minder aanslaan op een andere manier moeten worden vastgelegd of bewaard om ze voor uitsterven te behoeden, blijft dan wel de vraag.

Een andere definitie werd door een vertegenwoordiger van het Balfolk-circuit naar voren geschoven. In het Franse balfolk circuit maakt men een onderscheid tussen traditionele dans, folkloredans en balfolk. Traditionele dans bestaat volgens die opvatting vandaag niet meer, omdat de traditionele maatschappij waar deze dansen een functie hadden, niet meer bestaat. Folkloredans is dan weer het op een podium presenteren van dansen die oorspronkelijk traditioneel waren en die men om die reden heeft genoteerd in een poging ze te bewaren voor het nageslacht. Balfolk is op haar beurt een repertoire van dansen met wortels in de traditie en de folkloredans maar vooral om gedanst te worden voor het plezier van het dansen zelf. Enkele aanwezigen nuanceerden deze definitie door op te merken dat ook nieuwe creaties op basis van traditionele dansen binnen de Vlaamse volksdans soms als traditioneel worden beschouwd.

De veelheid aan mogelijke definities die binnen het veld van de Volksdans in Vlaanderen leven, wijst op een grote bekommernis terzake. De traditie is tenslotte het bindend principe, het centrale begrip waarrond iedereen werkt. Alleen zal de invulling van het begrip en dus van zijn eigen afbakening van repertoire, dansstijl en gewoontes leiden tot diversiteit. Wat duidelijk en vrijwel unaniem door alle aanwezigen als zeer positief wordt ervaren. Daarenboven werd in de loop van de discussies duidelijk dat er veel respect en begrip bestaat voor elkaars opvattingen.

Wat betekent traditie vandaag voor volksdancers?

In grote lijnen kan men vandaag twee strekkingen onderscheiden die zichzelf beschouwen als erfgoedgemeenschappen die een wezenlijke rol speelden en spelen in het continueren en ontwikkelen van de Vlaamse danstradities.

Enerzijds is er een strekking binnen de Vlaamse volksdans die vrijwel uitsluitend uitgaat van de dansbeschrijvingen zoals die door het IVV dansarchief of andere uitgevers uit het verleden werden uitgegeven. Door hun focus op uitgaven (per definitie liggen deze dansbeschrijvingen vast) zien zij Vlaamse dansen als een relatief onveranderlijk gegeven. Deze opvatting vindt men vandaag vooral terug binnen het Kempische gildenwezen (Hoge Gildenraad der Kempen) en enkele Vlaamse volksdansgroepen. In dergelijke groepen houdt men zich zelden of nooit bezig met nieuwe ontwikkelingen en hanteert men soms erg strenge vormvereisten om over het traditioneel gehalte van een dans te oordelen. Hun aanzien bij andere groepen is soms hoog (hun vasthoudendheid boezemt ontzag in), maar soms is ook het tegenovergestelde waar en is er ook onbegrip voor hun als star ervaren houding. Men stelt namelijk ook vast dat deze onbuigzame houding vandaag vooral leidt tot een vrijwel onomkeerbare vergrijzing bij deze dansgroepen. Men slaagt er blijkbaar niet in om jongeren nog langer te boeien met deze formule. Enkele aanwezigen formuleerden ook de term 'museumaanpak' voor deze benadering van de dans. Ze doet hen denken aan bepaalde verzamelingen van voorwerpen die louter bewaard worden omwille van hun historische waarde.

Anderzijds is er de strekking binnen de Vlaamse volksdans die expliciet uitgaat van evolutie en vernieuwing van het repertoire. In dergelijke volksdansgroepen zijn mensen actief die op basis van traditionele danspassen, houdingen en dansfiguren nieuwe dansen ontwikkelen, specifiek voor podiumgebruik. Deze tendens ontstond vanaf de jaren '60 van de twintigste eeuw toen Vlaamse volksdansgroepen meer op een podium begonnen op te treden. Weinig echt traditionele dansen bleken hiervoor geschikt, vandaar dat men ze anders choreografeerde of gewoon een nieuwe dans op een andere traditionele deun ontwierp die visueel en muzikaal aantrekkelijker was voor een hedendaags publiek. Sommige van deze nieuwe dansen vonden na een tijdje hun weg naar meer traditioneel ingestelde dansgroepen, omdat ze werden uitgegeven door het IVV Dansarchief. Bijgevolg worden enkele van deze dansen ondertussen door heel wat Vlaamse volksdansgroepen als traditioneel bestempeld, hoewel ze dat in strikte zin niet zijn. Vandaag zijn er ongeveer een dozijn Vlaamse volksdansgroepen die regelmatig dergelijke nieuwe dansen ontwikkelen. Een aantal van deze dansgroepen schijnt bovendien hoogst succesvol in het aanspreken van een breed en jong publiek. Ook het werven van nieuwe dansers verloopt er naar verluidt vlot.

Gezien het grote belang en de impact van de uitgaven van het IVV dansarchief merkte een deelnemer op dat de traditie ook gebaat zou zijn bij een betere kennis van de geschiedenis van de 'oudere' dansen. De bestaande uitgaven besteden daar spijtig genoeg slechts summier aandacht aan. Men verwijst hierbij naar de nieuwe uitgave van het IVV dansarchief over traditionele klederdrachten die een veel diepgaandere historische benadering voorstaat en die als een belangrijke bron van inspiratie wordt beschouwd.

Om bovenstaand voorstel te realiseren zou er in de eerste plaats meer onderzoek moeten gebeuren, aangezien de huidige kennis als onvoldoende wordt beschouwd om goede argumenten te vinden voor het voornoemde 'kader' van de traditie. Anderzijds wil men ook niet zo ver gaan dat het allemaal een perfecte historische reconstructie wordt. De persoonlijke beleving en inbreng blijven belangrijk. Men haalt in dat verband aan dat men tijdens de repetities ook in gewone vrijetijdskledij danst. Tijdens sommige optredens treden jongeren trouwens al in T-shirt op. Wat dan weer niet door iedereen als een positieve evolutie werd aanvaard. Men wijst erop dat experimenteren ter zake zeker legitiem is, maar dat dit wel afhangt van de verwachtingen van de organisator van het optreden. Voor buitenlandse optredens moet men er het liefst zo traditioneel mogelijk blijven uitzien of ten minste herkenbaar blijven als vertegenwoordiger van de Vlaamse traditie.

Meerdere deelnemers zijn er zich van bewust dat de dansen die traditioneel worden genoemd, vandaag helaas niet meer zo populair zijn. Meer dan een eeuw geleden werden ze nog door

iedereen (het volk) gedanst. Vandaag heeft wat er in volksdansgroepen gebeurt soms nog weinig voeling met datzelfde 'volk', laat staan dat het populair is. Men beseft ook dat het verschil in populariteit de Vlaamse volksdanswereld blijvend voor problemen stelt. Daarom wordt door traditioneel ingestelde Vlaamse volksdancers ondertussen met groeiende sympathie gekeken naar de populariteit van het Balfolk genre dat historisch gezien uit de volksdans ontstond. Dankzij de inspanningen van organisaties als Boombal of Frisse Folk kan balfolk, in tegenstelling tot traditionele Vlaamse volksdansen, vandaag wel degelijk een zekere populariteit beogen, vooral bij jongeren. Men merkt ook dat veel jonge Vlaamse volksdancers graag naar Balfolk avonden gaan en bovendien een stuk van de zwier en dansplezier eigen aan dat genre terugbrengen naar de eigen dansgroep.

Men beseft ook dat het 'eigen' zijn van een traditie relatief is. De dansen die vandaag als traditioneel worden beschouwd kwamen historisch gezien, ooit van elders en worden vandaag zeker niet exclusief in Vlaanderen als 'eigen' traditie beschouwd. Dit feit, plus het besef dat de wereld vandaag veel kleiner is geworden door de groeiende mogelijkheden inzake transport en communicatie, maakt dat men begrippen als 'eigen traditie' of 'authenticiteit' gaandeweg relatiever ging benaderen. Een klassiek componist als Johann Sebastian Bach is overduidelijk authentiek, maar de uitvoering van zijn werken evolueerde mee met de tijd. Onderhand is sprake van verschillende tradities naar gelang de uitvoeringsstijl. Sommige invloeden zijn in het verleden blijvend gebleken en andere niet. Wat er zal overblijven van de massa invloeden die ons vandaag overspoelt, is niet te voorspellen, maar dat het effect er niet minder om is, staat wel vast.

Hoe kan traditie nog een rol spelen in de toekomst?

Een groot deel van de discussies ging uiteraard over de toekomst van de Vlaamse volksdans en dus in se over de rol die traditionele dansen in de toekomst nog zullen spelen.

Stellen dat de toekomst aan de jeugd is, is een reuzengroot cliché, maar precies voor de sterk vergrijzende volksdanswereld is dit misschien wel dubbel zo. Algemeen leeft er een gevoel van malaise. Veel volksdansgroepen tellen enkel nog grijze haren. Aansluiting bij de jeugd is zo goed als onbestaande, in zo verre zelfs dat men ervoor vreest dat de komende jaren verschillende Vlaamse volksdansgroepen zullen verdwijnen. Uit een gesprek met de Hoge Gildenraad der Kempen bleek, dat ook bij hen de vrees leeft, dat er in de toekomst niet genoeg mensen meer over zullen blijven om de tradities verder te zetten. Gelukkig zijn er vandaag interessante multimediamogelijkheden ter beschikking om bepaalde zaken vast te leggen voor het nageslacht. Maar is dat wel een echte optie?

Er bestond tijdens de conferentie vrij algemene consensus over de opvatting dat indien men de jeugd nog verder wil boeien met tradities, men de traditie op een hedendaagse manier aantrekkelijk zal moeten maken. In veel Vlaamse volksdansgroepen werkt men nog steeds vanuit seizoensgebonden tradities die vandaag niet meer dezelfde rol spelen als in de landbouwgemeenschappen waarin ze ooit ontstonden. Hoe brengen we ze vandaag dan over? Moeten we tegelijk niet ook op zoek naar nieuwe tradities die meer aansluiten bij onze huidige leefwereld? Men merkt dat sommige nieuwigheden zoals 'Halloween' het erg goed doen bij jongeren en voluit ondersteund worden door de handel en de media. In die zin vroegen sommige deelnemers zich af of de Vlaamse volksdancers niet moeten openstaan voor dansvormen die vandaag populair zijn bij jongeren, zoals bijvoorbeeld jumpen.

Sommige deelnemers wezen erop dat deze hele discussie in feite alleen maar mogelijk is, omdat we de traditie zelf als iets problematisch beschouwen. In landen als Griekenland wordt daarover nooit gepraat. Het is evident dat men er zijn eigen dansen danst tijdens feesten. Men zou zelfs niet weten wat anders te dansen. In die zin wordt het begrip traditie bij ons ook vaak defensief gebruikt: we moeten dit of dat behouden, omdat het traditioneel is. Terwijl het punt vaak is dat men gewoon de reden, de beleving niet meer voelt waarom dat precies zo belangrijk is. Over hoe men te werk moet gaan om uit die defensieve positie weg te geraken, zijn de meningen verdeeld. Sommigen pleiten voor het toestaan van meer variatie in de dansen, kortom het minder strikt hanteren van regeltjes. Dat leidt echter soms tot haarklieverijen over of je je bril mag ophouden tijdens een dansoptreden of niet. Brillen blijken in die optiek

soms traditioneel te kunnen zijn, maar polshorloges niet. Wat met GSM's of MP3-spelers in de toekomst?

Op dat vlak is er een sterk contrast met de houding van folkmuzikanten. Deze vorm van behoudsgezindheid, namelijk dat er van een traditionele dans slechts één geldige versie zou bestaan, is voor hen ondenkbaar. In folkmuziek bestaat slechts het onderscheid progressief/conservatief. Daarbij gaat het nagenoeg altijd om de uitvoering. Verschillende versies van een volksliedje kunnen perfect naast elkaar bestaan en tegelijkertijd toch allemaal traditioneel worden genoemd. De uitvoerder heeft binnen de volksmuziek daarom wel degelijk de vrijheid om zaken te veranderen of aan te passen aan een meer hedendaagse smaak. In de Vlaamse volksdans is deze houding duidelijk veel minder aan de orde.

Besluit

Het belang van traditie is erg groot voor Vlaamse volksdansgroepen. Het blijft de kern van hun bezigheden, hun voornaamste reden van bestaan. Tegelijk komt men tot de conclusie dat, wil men in de toekomst succesvol blijven, traditie best niet als iets verstarde mag worden voorgesteld. Met name jongeren blijken het soms moeilijk te hebben met een te strak keurslijf en willen graag experimenteler met het gegeven omgaan. Daarnaast wil men ook graag verdieping. Er is vraag naar meer kennis over de context waarbinnen danstradities in het verleden ontstonden en werden doorgegeven. Het zou de geloofwaardigheid ten goede komen, maar ook voor bijkomende inspiratie kunnen zorgen om creatief aan de slag te gaan.

Imago

Dat het imago van de Vlaamse volkdans of bij uitbreiding volksdansen het zorgenkindje van veel deelnemers zou zijn, leek ons vooraf evident. Achteraf beschouwd lijkt het er zelfs sterk op dat het imagoprobleem zo'n beetje de basis vormt voor de discussie over waar het met de Volksdans in Vlaanderen naartoe moet. Want zolang dat imago niet goed zit (dat is toch het algemene aanvoelen) is het ook bijzonder moeilijk om je als volksdansgroep aantrekkelijk voor te stellen en jonge mensen aan te spreken. De discussie rond imago was dan ook verruit de meest concrete van de hele 3D dag.

Het gevoel over het imago

Aan het begin van elke groepsdiscussie werd vooral gepolst naar hoe men het imago van de Vlaams volksdans vandaag aanvoelt. We hebben geprobeerd de genoteerde adjectieven enigszins te groeperen. Op die manier krijgen we min of meer een beeld van hoe de aanwezigen het imago van de Vlaamse volksdans aanvoelen:

Adjectief	Aantal X
Oubollig/Gedateerd	IIII
Bestoft/niet hip/grijs	IIII
Onbekend/geen belangstelling	IIII
Kwaliteitsprobleem (zowel muziek, kledij als dansstijl)	IIII
Negatief	III
Gepolitiseerd (rechts)	III
Gesloten/besloten	III
Het woord volksdans is besmet/verloren	II

In het algemeen kunnen we hieruit stellen dat de groep deelnemers het imago van de Vlaamse volksdans als oubollig en niet hip beschouwen. Het is ook duidelijk dat het imago van de Vlaamse volksdans lijdt onder een gebrek aan publieke belangstelling. Oorzakelijk werd in dat verband door verschillende aanwezigen verwezen naar het gebrek aan kwaliteit dat nogal wat Vlaamse volksdansgroepen tentoonspreiden, zowel op vlak van dansniveau, danskledij als muziek. Ook de systematische associatie met extreem rechts wordt als problematisch ervaren. Tot slot vonden ook een paar mensen dat het woord volksdans zelf in feite besmet is met al die negatieve connotaties en dat er misschien een ander woord moet worden gekozen om naar buiten te treden.

Oorzaken van de huidige malaise

Gezien de algemene negatieve teneur van de gevoelens over het imago van de Vlaamse volksdans, werd gezocht naar oorzaken voor de huidige malaise. Een eerste reden werd hierboven al aangehaald. Het woord volksdansen zou zoveel als mogelijk moeten worden vermeden wegens te beladen. Een andere opmerking ging eveneens het woordgebruik dat door veel Vlaamse volksdansgroepen vandaag nog steeds wordt gebruikt zoals gouw, gilde, stonde, enz. i.p.v. de meer courante provincie, groep, dansles of repetitie. Door het brede publiek wordt dergelijke woordkeuze als oubollig ervaren en als dusdanig werkt ze stigmatiserend. Verdere suggesties terzake gingen ook in de richting van folklore ensemble als naam voor een meer podiumgerichte volksdansgroep i.p.v. volkskunstgroep of folkdansen voor het samendansen i.p.v. volksdansen

Een aantal aanwezigen staken ook een beschuldigende vinger op naar de overheid die in vergelijking met sommige andere landen, te weinig aandacht zou hebben voor tradities in het algemeen en traditionele dansen in het bijzonder. Een aanwezige verwees naar regionale televisiezenders uit Tsjechië en Duitsland waar zowel traditionele volksmuziek als traditionele volksdansen in kostuum wekelijks op de buis komen en daar een positief imago schijnen aan te ontlenen. Waarop een andere aanwezige dan weer opmerkte dat je de zaak niet kunt omkeren: het is niet omdat iets wekelijks op de televisie komt, dat het meteen ook een positief imago

heeft, laat staan dat het mensen aanzet tot actief te participeren, waar het uiteindelijk bij volksdansgroepen om gaat.

Ook de media kregen in dat verband wel wat kritiek omdat ze telkens weer eenzelfde beeld van volksdansen en vendelzwaaien zouden bekrachtigen als 'sideshow' voor extreem rechtse manifestaties zoals het Vlaams Nationaal Zangfeest of de IJzerbedevaart. Andere aanwezigen wierpen daarentegen dan weer op dat de volksdansen die beeldvorming ook voor een stuk aan zichzelf te danken hebben, omdat ze niet openlijk genoeg dergelijke politieke manifestaties afzweren. Men beseft tegelijkertijd dat blijven klagen weinig zinvol is, gezien de machtsverhoudingen. Want zolang "ze" (de media) niet de juiste aandacht geven, zitten "we" (de volksdansen) in de praktijk met een probleem. Het afdwingen van die aandacht werkt wellicht evenmin in een medialandschap dat verregaand is geliberaliseerd en gederegulariseerd.

Wat te doen?

Ondanks de malaisegevoelens vonden alle aanwezigen dat ze best zelf veel kunnen doen om het imago van de Vlaams volksdansen in positieve zin bij te sturen. Over het beladen woordgebruik hadden we het al eerder en ook over het feit dat, indien men niet met extreem rechts geassocieerd wil worden, men dan maar meer afstand moet bewaren. Een andere troef die men zelf in handen heeft, is het zelfbewust naar buiten treden. Indien er een vraag komt over die eeuwige geitenwollensokken (en die komt er altijd) moet men zijn antwoord klaar hebben. Het hipper profileren van zichzelf kan iedereen tenslotte het beste zelf.

Daarnaast is er meer nadruk nodig op de plaatselijke invloed die men doorgaans wel heeft, maar die men niet genoeg uitspeelt. Door plaatselijk een sterke aanhang te creëren, wordt men vanzelf zichtbaarder. Dit kan men gemakkelijk doen omdat men sowieso deze contacten al heeft. Bovendien is mond-aan-mond reclame nog altijd het meest overtuigend van alle vormen van werving. Door systematische lokaal te werven, de lokale pers aan te spreken en lokaal leden te rekruteren, vergroot men zijn netwerk. Het aanstellen van een zegsman of vrouw, naast de voorzitter of dansleider die in naam van de groep mensen aanspreekt, een degelijke persmap per evenement in elkaar bokst, de website bijhoudt, facebook of netlog accounts aanmaakt en de groep promoot, is iets wat nog steeds te weinig volksdansgroepen doen.

Daarnaast vonden nogal wat aanwezigen dat veel Vlaamse volksdansgroepen onvoldoende aandacht schenken aan hun optredens. Men staat er in de praktijk zelden bij stil of een volksdansgroep bijvoorbeeld in slechte omstandigheden (podium, klank, licht, enz.) van een straatfeest wel goed tot zijn recht komt. Die keuzes liggen bij de groepen zelf en hebben een grote invloed op hoe mensen volksdansen percipiëren. Maar ook wanneer het een heus optreden in kwalitatief goede omstandigheden is, gaat volgens sommige aanwezigen te weinig aandacht naar het brengen van kwaliteit. Geef je publiek een 'goede avond' waarmee ze ontspannen en met een blij gevoel naar huis gaan. Daarbij horen ook goede belichting, goede geluidsversterking, mooie en gevarieerde kostuums (geen uniformen meer). Daarbij dient ook aandacht te gaan naar het enthousiasme van de dansers, spontaneïteit, uitstraling, enz.

In het bijzonder gingen bepaalde aanwezigen dieper in op het gebrek aan kwaliteit van de muziekensembles van Vlaamse volksdansgroepen die vaak in een ondergeschikte rol worden of werden gedwongen. Als er iets misloopt op een podium, sluit je even de ogen en het is voorbij, maar je oren kun je niet afsluiten. Een foute muziekkeuze of ondermaatse muziekkuitvoering hebben vaak een grotere negatieve impact op de beleving van een avond dan een paar foute pasjes tijdens een optreden. Nochtans gaat in weinig volksdansgroepen echte aandacht naar de muziek.

Een aantal aanwezigen vonden dat er soms ook te weinig nieuwe choreografieën worden gebracht, zodat het publiek telkens hetzelfde te zien krijgt en afhaakt. In die zin moet ook meer aandacht gaan naar de jeugd. Hierbij wordt verwezen naar de aanpak in Nederland waar soms specifieke jeugdchoreografieën worden uitgewerkt. Jonge mensen willen zich ook graag trots kunnen voelen op wat ze verwezenlijken. Het is daarbij van fundamenteel belang dat zij zich volledig kunnen vinden in het lidmaatschap van 'hun' volksdansgroep. In die optiek kan het inschakelen van Balfolk wel de goedkeuring wegdragen. Men merkt trouwens de laatste

tijd net het omgekeerde, namelijk dat folkdancers op volksdansactiviteiten een kijkje komen nemen.

Besluit

Er schort heel wat aan het imago van de Vlaamse volksdans vandaag. Er rusten vele stigma's op het woord volksdansen die mee bepalen hoe niet-volksdancers vandaag kijken naar Vlaamse volksdancers. Zelfs in zo verre dat mensen uit het balfolk-circuit, uiteindelijk een historische afgeleide van de volksdans, vandaag vooral niet langer geassocieerd wensen te worden met het woord volksdansen. Tegelijkertijd ligt het meer in handen van de volksdansgroepen zelf om hieraan wat te veranderen dan men aanvankelijk dacht.

Nog geen 15 jaar geleden had ook de volksmuziek of folk een belegen imago. Dezelfde problemen inzake geslotenheid, gebrek aan kwaliteit en zelfbewuste omgang met de pers stelden zich. Vandaag is dit veel minder het geval. Dit imago werd slechts door een handvol creatievellingen met veel enthousiasme op heel korte tijd omgebogen tot een open, verdraagzaam, hip, zichzelf voortdurend vernieuwende muziekvorm. Hier ligt duidelijk nog een uitdaging te wachten voor de Vlaamse volksdans.

Ter ondersteuning zal Danspunt in de toekomst een aantal initiatieven voorzien rond mediatraining voor dansgroepen die hen op een praktische manier leren om te gaan met pers en promotie. In verband met de artistieke kwaliteitsverbetering kunnen bij Danspunt aangesloten groepen beroep doen op ondersteuning onder de vorm van coaching.

Vereniging

De volksdansgroep is een vereniging en als dusdanig is de vereniging vaak de kern van wat er in een volksdansgroep leeft. Een vereniging brengt mandaten en verantwoordelijkheden met zich mee en vraagt een zekere vorm van engagement. Maar niet alleen van bestuursleden wordt engagement gevraagd, ook van de leden, meestal dansers, wordt inzet en betrokkenheid verwacht. Daar staat natuurlijk tegenover dat de leden ook ter ontspanning naar de volksdansgroep komen. Over al deze topics bestaat al een hele tijd enige wrevel bij tal van verenigingen. Jongeren zouden zich niet meer zo gemakkelijk engageren, of alleen op kortere termijn of voor concrete zaken engageren. In bepaalde volksdansgroepen luidt dan ook de alarmbel van de vergrijzing steeds luider.

Er is geen probleem

Voor het merendeel van de aanwezigen bleek dat de sterke kant van een volksdansvereniging de generatievermenging is. In veel volksdansgroepen dansen inderdaad zowel jongere als oudere leden of zijn meerdere leeftijdscategorieën vertegenwoordigd. Er wordt als het ware over de generaties heen gedanst en dat blijkt vandaag in de meeste andere verenigingen die men kent, een zeldzaamheid. Een tweede sterk punt blijken de buitenlandse reizen die vrijwel elke Vlaamse volksdansvereniging regelmatig, zelfs vrijwel jaarlijks maakt. Vaak zijn er ook nog andere activiteiten die naast het dansen door de volksdansgroep voor haar leden worden georganiseerd. Kortom een volksdansgroep is meer dan dansen alleen.

Of toch?

Sommige aanwezigen klagen wel degelijk over het feit dat ze zo moeilijk nieuwe leden aanwerven. Er bleek vooral een gebrek aan jongens te bestaan, wat overigens niet louter een Vlaamse klacht is. Ook in Nederland en Frankrijk vingen we gelijkaardige signalen op. Daarnaast bestaat de tendens dat goede dansers goede groepen opzoeken. Dit betekent dat de het engagement voor de lokale vereniging soms wat verminderd omdat men zich ook elders graag gezien weet. Deze tendens leidt ertoe dat een beperkte groep 'topdansers' is ontstaan die in 3 à 4 gezelschappen optredens dansen, maar nergens een vast engagement hebben. Men schat dat deze groep uit ongeveer 20 à 30 individuen bestaat. Tegenover dit gebrek aan plaatselijk engagement staat dan weer de soepelheid van dergelijke dansers. Door hun inzetbaarheid kunnen sommige optredens alsnog doorgaan, ondanks een tekort aan beschikbare dansers van de plaatselijke groep. Een losse kracht die goed kan dansen is op zo'n ogenblik meer dan welkom. Vooral in de groep tussen 16 en 30 is mobiliteit (kilometers afleggen om te gaan dansen) geen probleem.

Maar de beschikbaarheid van invalkrachten lost het probleem van het aantrekken van voldoende nieuwe leden in functie van de natuurlijke uitstroom (vergrijzing) niet meteen op. Er zijn echter een aantal Vlaamse volksdansgroepen die, althans ogenschijnlijk, geen probleem blijken te hebben met het aantrekken van nieuwe en vooral jonge leden. We hebben het dan vooral over de meer innovatieve groepen die met een kwalitatief hoogstaand aanbod naar buiten treden en regelmatig met nieuwe programma's op de proppen komen. Een aantal aanwezigen merkt op dat men inderdaad het dansrepertoire boeiend moet houden en hoge kwaliteit dient na te streven. Hierdoor vormt het dansen in een volksdansgroep haast vanzelf een echte uitdaging waarvoor jongeren zich kunnen engageren. Jongeren beschikken vandaag immers over een brede waaier aan vrijetijdsbestedingen waaruit zij kunnen kiezen. Vooral in de steden speelt dit een rol. De werving zou volgens de meeste aanwezigen in meer landelijke gebieden vlotter verlopen.

Dat 'shopping' probleem in de steden, samen met de vergrijzing kan soms leiden tot de situatie waarbij men er niet meer in slaagt om jongeren enthousiast te krijgen voor de volksdans. Het devies lijkt wel: jeugd trekt jeugd aan. Het enige wapen hiertegen schijnt een kwalitatief aanbod te zijn waardoor volksdansen weer attractief wordt voor jongeren. Een andere strategie die veel groepen hanteren is het werven via scholen. Wat daarnaast soms nog ontbreekt is een goede opvang en onthaal van nieuwkomers, waardoor deze weer snel afhaken en de gedane inspanningen teniet worden gedaan.

Een laatste pijnpunt voor Vlaamse volksdansgroepen schijnt het vinden van bestuursleden te zijn. Ook op dit terrein vormen zij geen unicum. De Vlaamse overheid lanceerde recent nog een algemene publiciteitscampagne om zoveel mogelijk mensen op te roepen te zetelen in verenigingen. De oorzaken zijn bekend. Door de toenemende vergrijzing van de bevolking ontstond een toenemende vraag naar vervangers die men bij een steeds kleiner deel van de bevolking moest gaan halen. Een vaak gehoorde klacht is ook dat mensen zich niet meer zo gauw voor langere tijd engageren. In Nederland zijn er intussen groepen die groeien door te werken met projecten, door bijvoorbeeld cursussen te organiseren beperkt in de tijd. Hierdoor kan men gemakkelijker werken met tijdelijke werkgroepen die activiteiten mee sturen en waarin inspraak mogelijk is.

De rol van het steunpunt

Ook de rol van het steunpunt bleef uiteraard niet onbesproken, met als centrale vraag: wat kan een overkoepelende vereniging betekenen voor de lokale vereniging? Ettelijke aanwezigen pleitten daarbij voor een regionale structuur, omdat men veronderstelt dat dan meer wisselwerking mogelijk zou zijn. Wisselwerking is echter niet afhankelijk van een regionale structuur, maar van het goed functioneren van inspraakorganen. Waarbij leden van het steunpunt op geregelde tijden de activiteiten, in hun naam georganiseerd door het steunpunt, kunnen evalueren en inhoudelijk mee bepalen. Dat hierbij oog moet zijn voor een goede regionale spreiding van zowel inspraakorganen als activiteiten, spreekt voor zich.

Daarnaast was er in het algemeen appreciatie voor de huidige activiteiten van Danspunt zoals Dansjuweel. De titel van Ambassadeur van de Vlaamse volksdans zou echter volgens sommige aanwezigen, meer inhoud mogen krijgen. Daarnaast stelt men ook vast dat de informatie over dergelijke activiteiten niet altijd even vlot doorstroomt binnen de groepen zelf. Hiervoor moet inderdaad een oplossing gezocht worden. Tenslotte voelt men ook aan dat het contact tussen de lokale groepen onderling is verminderd. Daardoor duikt o.a. het probleem op dat het de afgelopen jaren moeilijker werd om een gemeenschappelijk samendansprogramma op te stellen. Men is er van overtuigd dat de samendansbals met traditionele dansvormen van bij ons en met de nodige uitstraling en laagdrempeligheid een goede basis kunnen vormen voor het aanspreken van jongeren. Vroeger werden de jaarprogramma's van de groepen veel centraler gestuurd dan vandaag. Misschien biedt een goed uitgewerkt en beheerd forum op het internet wel een bruikbare oplossing voor deze problematiek. Een gelijkaardig probleem bestaat voor dansmuziek en landbeschrijvingen die in het verleden in samenwerking met verenigingen werden uitgegeven en verdeeld. Hierdoor was er regelmatig nieuw materiaal beschikbaar dat op kaderdagen werd aangeleerd en verspreid. Door de problematiek van het kopiëren van digitale dragers en het digitaliseren van auteursrechtelijk beschermd dansbeschrijvingen is het echter economisch veel lastiger geworden om dit te blijven realiseren. Daarom werkt Danspunt vandaag eerder met partners als muziekmozaïek en I.V.V. dansarchief samen.

Besluit

De volksdansgroep is de kern van alle volksdansactiviteit in Vlaanderen. Vlaamse volksdansgroepen doen door de band trouwens meestal meer dan dansen alleen, ze zorgen voor een afwisselend programma voor hun leden. Daarbij zijn zowel optredens, samendansactiviteiten, als buitenlandse reizen aantrekkelijke punten. De meeste aanwezigen vinden het intergenerationeel karakter van de volksdansgroep ook een pluspunt: in de meeste groepen dansen meerdere generaties met en naast elkaar en dat wil men het liefst zo houden. Om echter voldoende jongeren aan te blijven trekken in deze tijden van vergrijzing moet de vereniging zich dan ook wat aanpassen aan hun behoeften. Een open bestuursvorm met ruime inspraakmogelijkheid, een projectmatige manier van werken en een voldoende afwisseling in soorten dansen kunnen daarbij helpen. In het algemeen verwachten de aanwezigen dat Danspunt als steunpunt de contacten tussen de dansgroepen stimuleert. Dit kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld door te zorgen voor repertoire-uitwisseling en stroomlijning met het oog op de samendans-bals.

Algemeen besluit:

In grote lijnen kunnen we stellen dat het imago van de Vlaamse volksdansen voor het merendeel van de aanwezigen het centrale thema was van de 3D - dag. Bijna alle discussies mondden uit op die éne centrale vraag: wat te doen met het imago van de Vlaamse volksdansen? De inhoudelijke discussie over traditie was zeer zeker interessant om volgen, maar op het einde van de rit bleken de aanwezigen eerder bekommerd om het imago van de traditie dan om de inhoud ervan. Dat men het in onze gemediatiseerde maatschappij lastig heeft om Volksdansen aan de man te brengen lijkt op het eerste gezicht niet verwonderlijk. In de ons omringende landen is dit even goed zo. Deze stelling verdient echter ook nuancering. In bepaalde regio's van Griekenland, Ierland of Bretagne (Frankrijk) is volksdansen wel degelijk zeer populair. Het gaat in deze landen echter eerder om de samendans - volksdans dan om de podiumgerichte variant. Vlaamse volksdansgroepen zijn vooral podiumgericht en deze dansvorm staat binnen de folkloredans in de meeste landen onder druk. Het recente succes van organisaties als Frisse folk en Boombal bewijst trouwens dat je ook in Vlaanderen een bepaalde samendansvorm van volksdansen aan jongeren verkocht krijgt. De vraag is daarom ook niet hoe men als Vlaamse volksdansvereniging dat succes kan evenaren of bereiken (tallose kleinschalige Balfolk organisaties bewijzen dat vandaag al), maar wel hoe men zijn eigen verhaal beter kan overbrengen naar een zo breed mogelijk publiek.

De visie die tijdens de 3D dag hierover werd ontwikkeld omvat de volgende 2 kernelementen

- kwaliteitsverbetering:

Gezien optreden bij Vlaamse volksdansgroepen een cruciale rol speelt, lijkt het aangewezen om ernaar te streven het podiumgebeuren artistiek-kwalitatief zo goed mogelijk te ontwikkelen. Vandaag kijken Vlaamse volksdansgroepen vooral naar elkaar en naar buitenlandse groepen met een gelijkaardige status. Bijgevolg treden ze bijna uitsluitend op voor gelijkgestemden of sympathisanten. Hun referentiekader voor hun eigen stijl blijft hierdoor al bij al beperkt. Referenties voor kwaliteitsvolle optredens die er wel in slagen een breed publiek aan te spreken, zijn als gevolg van deze situatie eerder buiten het milieu van de Vlaamse volksdansgroepen te vinden dan erbinen. Tegelijkertijd merkt men dat er door Vlaamse volksdansgroepen relatief weinig beroep wordt gedaan op de mogelijkheden van artistieke coaching die vanuit het steunpunt ter beschikking worden gesteld. De keren dat men die mogelijkheden toch aanspreekt, wordt nooit een artistieke coach van buiten het eigen milieu aangezocht. Het argument dat hier vaak wordt gebruikt, is dat men vreest dat iemand van 'buiten' het Vlaamse volksdansmilieu de specifieke bekommernissen van het milieu niet zou kunnen vatten of zelfs niet geïnteresseerd zou zijn wanneer zo'n vraag uit die hoek komt. Dit 'wij' - 'zij' denken bestendigt echter de stereotypen eerder dan ze weg te werken. Dit negatieve patroon moet daarom dringend worden doorbroken. Ten minste als men erin wil slagen de bestaande vooroordelen weg te werken en zodoende de Vlaamse volksdansgroepen een bredere erkenning te doen krijgen.

- meer aandacht naar communicatie:

Vooroordelen wegwerken kan op verschillende vlakken. Veel dansgroepen beschikken wel over voldoende geëngageerde leden, maar stellen zelden of nooit een PR man of vrouw aan die in naam van de groep naar buiten treedt. Om overbelasting van cruciale functies te vermijden, dient te worden vermeden dat de voorzitter van de groep deze taak voor zich opeist. Wel kan voor cruciale ontmoetingen met pers of lokaal bestuur de voorzitter nog steeds als boegbeeld van de groep naar voor treden. Het vele werk dat aan dergelijke momenten vooraf gaat, kan echter beter door een iemand anders gebeuren.

Taalgebruik van Vlaamse volksdansgroepen is tevens een zorgenkindje. Er moet dringend komaf worden gemaakt met het oubollige taalgebruik dat vandaag nog te vaak de standaard is bij veel Vlaamse volksdansgroepen. Woorden als 'oefenstonde' of 'gouw' worden best definitief geschrapt uit het jargon en vervangen door meer courante begrippen als 'repetitie' of 'provincie'.

In dezelfde zin bewaart men beter voldoende afstand t.o.v. extreem rechtse (in politieke zin) verenigingen, partijen of manifestaties. Volgens het overgrote deel van de publieke opinie is het geen goede reclame voor de Vlaamse volksdans om op dergelijke manifestaties in het voetlicht te treden. De Vlaamse volksdans kan misschien een voorbeeld nemen aan wat de folkwereld in Vlaanderen deed na de mediastorm rond folkgroep Laïs of recenter rond zangeres Soetkin Collier van Urban Trad, naar aanleiding van het Eurovisiesongfestival. Toen nam de voltallige Vlaamse folkwereld collectief afstand van extreem rechtse sympathieën. Het resultaat is dat vandaag vrijwel niemand folk nog met extreem rechts associeert. Hetzelfde gebeurde tijdens de O110 concerten naar aanleiding waarvan talloze folkgroepen optraden. Waar waren de Vlaamse volksdansgroepen toen?

Vaak wordt geopperd dat het adjectief 'Vlaams' taboe zou zijn. Maar dat hoeft niet per se zo te zijn. Er zijn talloze voorbeelden te vinden waarbij het adjectief 'Vlaams' niet noodzakelijk negatieve connotaties met zich meedraagt. In de wielrennerij is er een 'Ronde van Vlaanderen'. Bij dat evenement neemt niemand aanstoot aan de naam, laat staan aan de talloze 'Vlaamse' leeuwvlaggen langs het parcours. En alleen vegetariërs hebben iets tegen Vlaamse stoofkarbonade. In feite gaat het hem minder om het adjectief Vlaams op zich, dan wel om bepaalde manifestaties waarbij de term door een bepaald deel van het politieke veld eenzijdig wordt toegeëigend.

De eerste concrete actiepunten

Uit het geheel aan opmerkingen en inhoudelijke discussies zal het steunpunt in de nabije toekomst enkele concrete initiatieven ontwikkelen. In eerste instantie zal Danspunt nieuwe initiatieven nemen om haar formule van artistieke coaching concreter aan haar leden aan te bieden. Praktisch zal worden gewerkt met een lijst van aanbevolen coaches voor de verschillende artistieke domeinen. Groepen met een vraag naar coaching zullen concreter kunnen worden geholpen bij hun zoektocht naar een geschikte coach. Aangezien weinig dansgroepen vandaag blijken te beschikken over de nodige kennis hoe pers en media vandaag zijn georganiseerd en hoe zij aan nieuwsgaring doen, zal Danspunt voortaan ook regelmatig gespecialiseerde mediatraining aan haar leden aanbieden.